

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Елена Стоянова

за дисертационния труд на Дияна Георгиева Николова
на тема: „Лингвокултурен аспект на съвременната компютърна терминология
(върху материал от руски и български език)“,

по процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в докторска програма Славянски езици (Съвременен руски език),
научна област 2. Хуманитарни науки. Професионално направление 2.1. Филология
(Славянски езици – Съвременен руски език)

В катедра по руски език, Факултет по хуманитарни науки към
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

Представеният за публична защита дисертационен труд на Дияна Николова е посветен на проблемите на терминологията като основа на метаязика на интензивно развиващата се сфера на компютърните технологии и запълва изследователските празнини на динамично формиращата се компютърна терминология. Като даденост ние възприемаме факта, че развитието на съвременните лингвокултури се осъществява на фона на процесите на икономическата, политическата и културната интеграция. В този контекст процесът на терминообразуване също става зависим от влиянието на екстралингвистичните фактори, сред които национално-културния компонент при възприемането на обкръжаващия свят. Характерните особености на съвременната лингвокултурна ситуация се регламентират от процесите на глобализация на материалната и духовната култура, при което се фиксират бързите темпове на попълване на речниковия състав на националните езици с англо-американизми. Световната въздействаща роля на английския език дава възможност да го квалифицираме като *лингва франка*, или език на междуетническо и межкултурно общуване. Подобни процеси се фиксират и в терминологията на ИТ.

Съвременните терминологични изследвания постепенно се движат от чисто лингвистични към застъпване на функционално-когнитивни и лингвокултурни аспекти. Смятам, че системния подход при изследването на термина може да бъде признат за най-ефективен, допускащ интеграция на класическите и новите похвати, принципи и методи за изследване. В работата на Д. Николова се предприема опит да се представят компютърните термини в контекста на взаимодействие на лингвистичния (в центъра на вниманието на лингвистите винаги остава структурно-семантичната организация на термина) и културния аспект, който при анализа на компютърната терминология се усложнява с процесите на асимилирането на заемките в руския и българския език. Високата степен на адаптация на термини (според класификацията това е семантичната адаптация със словообразователната и функционалната активност на термина) оказва влияние на формирането на националната менталност. В този случай националната менталност въздейства на заемката чрез преобразуването на семантичната и формалната структура на термина.

В работата се застъпват семасиологични аспекти, свързани със семантиката на специалните лексеми, а също така и ономасиологичния аспект, свързан с номинацията на специалните понятия и избора на оптималната форма за назоваването им.

Изборът на тема (а също и предмета на изследването – руските и български термини) е актуален и важен в контекста на процесите на глобализацията, която предизвиква неизбежна универсализация на езиците и изисква кодифициране на езиковите средства, номиниращи понятията на информационната сфера. От тази гледна точка лексикографският аспект в изследването има неоспорим принос в лингвистичната и приложната наука. Настъпва време да се обърне внимание на стандартизацията, която е необходима за ефективното функциониране на терминологията. Авторката разработва триезичен речник на базата на собствен езиков материал, ексцерпиран от различни програмни документи и описания, лексикографски материали и други източници в ИТ сферата с оглед на терминологията на масовия потребител. Смятам, че подобен тип речник е новаторски и ще има широко приложение.

Избраната структура за дисертацията е напълно логична и се състои от увод, четири основни глави, заключение и приложение във вид на издаден речник. Обобщенията към всяка глава допринасят за цялостното възприемане на текста.

В уводната част, която има традиционна въвеждаща роля, са представени обект, предмет, цели и задачи на изследването, методика и похвати, научна новина и практическа значимост на разработката. В тази част докторантката защитава научната значимост на разработваната от нея проблематика.

Първата глава „*Метаезикови проблеми на терминологичното изследване*“ се прави обзор на различни теоретични постановки, относно метаезиковите проблеми в терминосъзнанието, а също особеностите на съвременния етап на развитие на дисциплината.

Във втората глава „*Компютърната терминология като терминосистема*“ данните потвърждават системния характер на двете терминологии с наличието на парадигматични отношения на термините, хипонимичните им връзки т.н. Анализът на екстралингвистичните фактори обуславя характера на развитие и определя специфичните особености на термините в руския и българския език.

Оригинални и интересни са наблюденията и проучванията на Д. Николова в **трета** („*Терминологичната номинация като езиков, когнитивен и културен процес*“) и **четвърта глава** („*Лингвокултурна специфика на компютърните терминосистеми*“), където са представени взаимодействието на лингвистичните и лингвокултурните характеристики на терминосистемите в руския и българския език. По много интересен начин е представена методиката за лингвокултурна интерпретация на концепти и термини при анализа на метафоричните модели за терминологичната номинация, който е представен с примера на концепта *вирус*. Чрез концептуалната метафора се демонстрират полиморфизма на компютърната терминология като сложен специален отрасъл, а също така и начините за транстерминологизация. Спецификата на развитие на компютърната терминосистема се откроява не само при описанието на начините за терминологична номинация, но и се проследява в процесите на асимилация, съществуващата вариативност на терминологията като реакция на езика на функционалната активност на частично усвоените термини, а също така и набелязващата се тенденция за терминологичните функции на жаргона.

Смятам, че заявените цели и задачи на труда са реализирани в пълна степен. Дисертацията на Д. Николова може да послужи като добра основа за разработване на избираеми и факултативни дисциплини при обучение на филолози, а също така и специалисти в областта на ИТ, изучаващи руски език.

Д. Николова демонстрира добра теоретична подготовка и изследователска култура. В количествено и структурно отношение представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискванията за докторска дисертация. Общият му обем е 304 страници, а основното съдържание е представено на 285 страници. Обемът на приложението (речника) е 258 страници. Списъкът на използваната литература съдържа 369 заглавия на руски и български език, което оставя приятно впечатление и говори за начетеност и добра осведоменост на автора в дадената проблематика. По темата на дисертацията представени са пет публикации.

Убедена съм, че проблематиката на дисертацията дава широки възможности за по-нататъшни изследователски търсения на автора, в това число и интернет комуникацията и изследването на лингвокултурната рефлексия при заемането на чуждици.

Имайки предвид гореизложеното смятам, че дисертационният труд на Дияна Георгиева Николова съдържа необходимите качества и приноси моменти и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Предлагам на научното жури да гласува положително за присъждане на Дияна Георгиева Николова на образователна и научна степен доктор в научна област 2. Хуманитарни науки. Професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици – Съвременен руски език).

проф. д-р Е. Стоянова

